

ACC. N:R M. 14214: 1-31.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Skåne Upptecknare: Erik Nilsson, Glimåkra
Härad: Ö. Göinge Berättare: August & Anna Rosenkrantz, födda
Socken: Glimåkra Berättarens yrke: samt f. lantbr. G. Gustafsson f. omb. 1875
Uppteckningsår: 1955 Född år i

Emigration. s. 1-31.
(avfotograf. brev s. 28-31;
reg. nr. X: 1: 19: 6, 7.)

LUF 103

ACC. NR M. 14214:1.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

L.U.F. 103. Emigration.

Luf 103
1.

Glimnåkra socken kan uppvisa en utomordentligt livlig emigration till Nordamerika under tiden före och närmast efter sekelskiftet. Knappast en gård med tillhörande torplägenheter och jordstugar där man inte kan påvisa ett flertal fall. Jag har utfört och håller på att göra en inventering med anledning av Eders frågalista men då någon sådan inventering inte upptas bland Edra uppförningar insänder jag den ej utan särskild begäran.

Minna uppgifter gäller speciellt tiden 1890 fram till första världskriget 1914.

ACC. N:R M. 14214:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

103. Världskriget 1914.

De övervägande fallen gäller torpare och
backstugusittare och hantverkarare.

Seras ekonomiska förhållanden
och levnadsvillkor var synnerligen
torftiga. Stora barnkullar upp till 10-12
barn friskomman ofta men inga arbets-
lösfällen utöver daglön på gårdarna
och hemstjäd.

Arbetslönen på gårdarna var 33-50 öre
per dag för fullgod karl, som speciellt
sysselsattes med sten^{gödjning}trykning och
gärdsgårdsbyggge. Industri fanns prak-
tiskt taget inte, om man bortser från
grannvärdskan. [vid skolskiftet hade
socknen över femtiotal kvagnar

2)

L. U. F. 103. Emigration.

kvinnor

som dock i allmänhet endast drev råsong-
mässigt. Bönderna drängar skötte
i allmänhet själva den då begränsade
skogsavverkningen.

De flesta emigranterna var
ungdomar, som mestadels reste en-
staka eller i mindre grupper ~~med~~
folk från angränsande bygder. Endast
i ett fall har ju konstaterats en organi-
serad gruppresa.

Orsaken till emigrationen var
bristande arbetstillfällen. Det berättas
om ungdomar, som slog sig tillsammans
och gjorde långa strövlag uppåt Söndland
eller norrut Skåne för att söka arbete.
En del stannade där men de flesta kom

korn

4.

modfälda tillbaka och färdnade då lätt för amerikavärvar, antingen släktingars brev eller lästagen. Den fruktade värnplikten var dock en starkt pådrivande faktor. Några tensionsrika tidningar som lojade till emigration känner man ej men alltid talas det om brev från släktingar och vänner, som rest tidigare, och som väjde tungt. Mycket ofta hände att en äldre bröder sände tilljetter till sina uppväxande syskon.

De första breven från en emigrant va ofta fyllda av livliga berättelser om överresans fröjder och visor, som man lärt på båten, och som tröslade om

4. L. u. F. 103. Emigration.

om

friheten därtill och de fattigas lång-
mål därefterna. Dessa visor öfverges
allmänt här bevarna.

Det gick ganska kvickt med
besluten att fara. Det gäddas endast
att anskaffa ett mindre kapital ut-
över resan. Ofta lånades detta upp
och emigranterna va i allmänhet
mycket måna om att ganska snart
skicka återbetalning.

I öfrigt oro friberedelserna
mycket enkla. Något annat papper
än prästbetyg behöfdes inte och
hade man drömdring följa sin
identitet (slaghärfar, mörkade beväru-
gar

5.

beväringar

och marknadsbäspare karte väg)
så kunde man i Köpenhamn få köpa
västar med inmeliggande identi-
tetspapper och nytt namn. Så
berättas om en dräng som vid mark-
nadsroa till Osby överfallit och rånat
en korgförsäljare och sedan blivit
sedd i Köpenhamn på väg västerut.

Sin förberedelserna hörde att
modern skulle sticha ett förslag med
strumpor och en omgång nya underkläder
och några skjortor. En ny kostym
skulle man ju också ha om pengarna
räckte (men syfönden var den tiden endast
fem kronor och varken värdes i hemmet)
Hela packningen gick över i en handväska.
G. L. u. F. 103. Emigration.

handvärka

Det var endast äldre personer som skuf-
fede kista eller koffert, i så fall blev den
ofta fylld med matförråd.

Man reste i regel till en släkting
men det hörde till välsyntheterna,
att man stannade hos honom. I ett
brev stod: 'Kommer du hit ska du absta
dej för släkten, den är varmt.' Det fanns
nog vara så att svenskarna därinne
i viss mån utnyttjade sina landsmän
så länge de va handikappade av
språket.

Att lära sig engelska i friväg var
okänt och så gott som otänkbart.
Den saken lämnade man utan bekyr-
mer till framtiden. Fortfarande de sällan
7. L.U.F. 103. Emigration.

Sällan

vid avresan, men släktingarna va
ibland samlade och resenären skulle
alltid ha en blomman eller blommor
kvast vid hemkomsten

"Peter Jönsson kan såg uti fädernes-
landet huru engelsmänna förstörde
det nordiska landet." (min sagesman
påstår med bestämdhet att de yngre
"engelsmän".

Fru en början var man i socknen
välvilligt inställd till emigrationen
och arbetstiderna var ett faktum och det fanns
kommunalnämndens protokoll som utvisa
att man utrustade vanartiga eller fattiga
ungdomar för resan.

För det mesta slog emigranterna

emigranterna

såg på lantbruksarbete hos någon "som tagit land". Men när de blev oblygt utnyttjade av landsmän gav de sig iväg på odysseer för sludra landet med allahanda tillfällighetsarbeten [om dessa resor berättade de sedan med stolthet] för att slutligen stanna i skogsarbete järnvägsbyggande eller tornarbete på fabriker, de flesta dock på jordbruk.

Glimnålsborna var i allmänhet förtrogna med härbete och många slog sig väl fram som byggverksarbetare.

En gammal skräddare som gick 1896 berättar om de stora verkstäderna där skräddarna satt i långa rader och utförde var sin detalj på kostymerna
9. L. 2. F. 103. Emigration.

Kostgymnen

som stänkades från bord till bord
En slapp fabrik utan maskiner.
Det var bra förtjänst men hög arbetstakt
och omedelbart avsked om man inte
kunde arbeta vidare.

Man för i allmänhet med skiff
från Kåstveda järnvägsstation och
så med tåg till Malmö. och vidare till
Köpenhamn och Liverpool. Där steg
man på den stora båten. Man stannade
någon stund i New-York men stälade
gärna ihop med landsmän i Chicago
En del reste vidare till Kanada som just
då kommit i ropet.

Svenskarna blev mycket väl
bemötta därinne och fanns möjlighet till
10. L. B. F. 103. Emigration.

till

arbete, så gick de först in. Det var deras
~~stoliga~~ seghet, styrka och pålitlighet
som gjorde dem omtyckta men om någon
försökte slå på den "lätta hammarsen"
gick han snart "tid" och råkade utför.

//.

Trakten kring Minneapolis
och Chicago var besöksorten för Skandinav-
erna och så Alberta i Kanada.

Efter de första viriga åren blev
det i regel dåligt med kontakten hem
och sedan dröjde det 10 till 20 år innan
de tänkte på besök i det gamla landet
då de då kom med guldplockare och
presenter cowboy kläder och fyr-
kantiga hattar, talade struttande
om sina upplevelser och för riken.

11. L. U. F. 103. Emigration.

Lyön.

ofta var detta fäbrikens arbetare som
så tog sig ledigt för att resa hem en
halvår men även fannare var
efter något decennium så säkra i saken
sedan deras första bekymmer vid
landtagningen övervunnits.

Vid ochelshiftet hade de fria land
anstyckningarna i U.S.A. upphört men
var beröjda en liknande period i Kanada
Min sagsman berättar om sin svägers
som för till U.S.A. men 1902 tog land i Alberta
520 tunnland för endast en handpenning
Han var på besök hemma 1953 och be-
rättade då följande om sig och sina
bröder.

Vi var sex bröder och två systrar
12. L. & F. 103. Emigration.

12.

syster

på en liten ställe i Kiliings, som systern
och svägers/svagermannen här angiver]
nu inrekan. Där kunde fidas en häst
och fyra kor. Eftersom pojarna växte
till ledes det drängt i hemmet. De hjälpte
då med stenröjning, gick på lös-
arbets men vid 18 år gjorde den äldste
tillsammans med en del andra ungdomar
en vandring uppåt Grenland, men kom
efter några månader medfärd till-
baka. "De va så fattigt, så de knappt
hade mat däruppe, sa han, men de
spöng en visa om Amerika och många
var där som farit över.

Så nu har också fars och
fadern samlade med möda ihop 400 kr

ACC. N:R M. 14214:14.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

400 kr.

och så lelev det leestärnt, att han skulle
ha sällskap med en skräddare från
Killinge, som var hemma på besök.

Så för han Hela Soemsson 1892

och hamnade slutligen i North Dakota,
där han "tog land" med en inbetalning
av 10 dollar och förbindelse att bygga
inom två år..

Han hade framgång med farmen
men må bekymmer och umräkningar
i början. Han gifte sig, fick 6 barn
och dog på sitt land 1947. 77 år gammal.
Besökte aldrig det gamla landet.

En tid efter framkomsten
~~besökte~~ sände han biljett till nästa
bror i ordningen. Sven, född 1872, som
17. L. U. F. 103. Emigration

14.

som

i sin ordning lockade med den tredje
som fick låna de pengar den förste
även hunnit med att återbetala. Så
reste dessa båda Sven, född år 1872. och
Carl, född år 1876, tillsammans in
år 1893. Carl skrev ett brev hem om hur
huvligt de haft på överresan med spel
leksaker och dans. De stannade hos
brodern en tid. [Sven hade då ej hunnit
ta land]. Sven stannade kvar där och
fick också farm, gifte sig och fick 4
barn. Som ankling byggde han sig till
slut ett hus i staden intill och tänkte
fåra hem på besök år 1953, men vågade
inte lämna sitt hus för så lång tid, av
fruktan för att myndigheterna skulle

skulle
lägga beslag på det. Han dog 1955.

Carl for ganska snart vidare till Kanada. Han hade ingen lust till lantbruk men sysslade med varjshanda. Han var handelsbiträde, järnvägsbyggare och slog sig slutligen ned i Kamrose i Alberta, byggde hus och blev affärsman leverän.

Carl lockade i sin tur den fjärde brodern, Johan, född 1883, år 1901 till Kanada. "Här ä bra", skrev Carl, "men du ska inte tro de förlövade lammad ä mät ladhummalar, men skulle du inte trivas. Kan du snart tjäna pengar och fara hem igen." Johan, sedermera John var inte nöjdd och han angrade

angrade

sig aldrig men tog snart fritt land till
en farm i Alberta på 516 tunnland. Där
byggde han till att börja med en jord-
stuga av råhuggna stockar, förslade dit
en plåtkarnin på hästryggen, "men
många hundra ha det bättre där hemma
än på den första tiden, som jag frös
den vintern i snöstormarna på prärien"
berättade han, när han var på besök
hos systern i föräldrahemmet år 1953.
Han gifte sig med en Kanada född norra
och fick 8 barn, varav 5 pojkar nu arbeta
hemma på farmen, som genom landköp
ytterligare förstärks. Där är nu en hel lag
av familjernas hus, de finns tillsammans
har moderna maskinutrustning och var sin
17. L. U. F. 103. Emigration.

var sin
bit och har drivit upp jordbruket till stor
avkastning. Jolm återvände efter några
månaders bergsbesök 1853. Han avundade
systemet det lilla hemtsvliga fädernes-
hemmet och gården där han fötts upp,
han kände varje sten och gärdesgård
trots den långa tid han varit borta, "men
hoss så smått allting blivit." "Jag tyckte rove-
landet var ändlös, när jag låg och luktade
som barn, men nu är det ju bara några
steg. Så lugnt och ombonat blev det aldrig
där borta". Vilken fart, framgång och frisk
luft där borta, som nu är hemma för mig."

Den femte pojken i ordningen näm-
nades av Carl vid ett besök i hemlandet
år 1910. Det var Axel, född 1890. Han hade
18. L. U. F. 103. Emigration.

hade

jüst mönstrat. men smet från värn-
plikten. Han blev också fannars
och skulle jüst ta land och lösa sitt
medborgarpapper, när Kanada kom med
i kriget och införde värnplikt. Han
flydde då Hals över Curvud till sina
bröder i N. Dakota. Köpte en farm
i South Dakota, lever där än, gift och
har fyra barn.

När de nu barna var en som kvar
hemma tyckte fadern det kunde
räcka med resor men det började bli gott
om dollar i föräldrahemmet och
Carl, den aggressivaste, skrev hem:
"Varför ska lillem gå därhemma och
"molas i mossen" när här är så gott om
19. L.H.F. 103. Emigration.

19.

om
frisk luft och möjligheter." Då var det
ingenting, som kunde styra Arvid,
född 1892, utan även han för väl utrustad
och med bästa stöd ämbetsfrån år 1911.
Han för också till Carl i Kanada men
liksom Arvid blev han rädd för värn-
plikten där och fortsatte till Minneapolis
i Staterna. Han blev först farmare, men
drötmade och blev slutligen mjölk-
körare med goda inkomster. Gifte
sig och fick 2 barn. Han lever men
har aldrig varit hemma.

Han har emellertid en dotter
som är gift med amerikansk ingeniör
anställd i en stor maskinfirma med
marknad på Chandinavien. Denne har
20. L. U. F. 103. Emigration.

han

nu levit ombud för sin firma och bosatt sig i Göteborg. Hans vardo för ett år och ska under denna tid uppsöka makans samlade släkt och återknyta samhörigheten. Det är meningen också att de ska föröka i arkiv för en släktutredning att ha med sig tillbaka till staterna.

Den gamle fadern, dragonen Sven Nilsson Hägg, fick under en tid på 18-talet ofta uppmärksamhet från sönerna att göra sig av med färd och komma över med familjen. Han levde emellertid på sin lilla gård 1/32 mtl 5:5 på Kungälv, där han dog 1915, redan en av döttrarna, gift med en stenluggare överlagit honom.

28. L. U. F. 103. Emigration.

21.

hemmet.

Vid sitt besök hemma
år 1953 glädde sig John mycket åt kon-
takterna med det gamla hemmet
och barndomsminnena, och uttalade
sin förtroendeställning att garden blivit kvar
i släkten med en fläkt av traditioner
som inte kunde skapas därifrån i den
oroliga nyskapande världen, men som
vare av betydelse även för de spridda
medlemmarna att ha en om än flyk-
tig andlig kontakt med.

Fåga brev ha bevarats i det gamla
hemmet från pionjärtiden och utresorna
vilket nu livligt beaktas. De primärts
samlade barnen har hemma ha
fått hand om den gamla korrespondens
26 L.U.F. 103. Emigration.

22.

Korrespondensen

beskrat till sig sina efteraktade dyg-
gripa men makulerat korten.

23.

Jag har dock utlovats att på
gamla brev från annat till i socknen
byr Torsharp, som till Eder komma att
övertäckas för avskrift, av fil. lic. C. F.
Glinberg, bokförare på S. Lund, lördag
från socknen, som har dem i sin ägo.
Jag har också påträffat ett mycket
intressant pionjärbrev daterat 1852,
med en utomordentligt beskrivning från
förhållandena i Bahuth. Den har emellertid
in extenso återgivits i verket "Sveriges
genom tiderna.

se sid. 28-31.

På gården hemma kunde man
inte påvisa någon påverkan av
23. L. U. F. 103. Emigration

av
förhållandena i Amerika av praktisk
art, redskap eller dylikt. En del klädes-
persedlar av extrem färg och form hade
hemsänts men för sin originalitet
skall befräms användbara. På annat
ställe har jag i gårdarna funnit
alter av konstnärligt väggmaleri
som utförts av en tvisshlig artist
som sysslade med sådant i Amerika.
"Kabinets"-lyckor av familjerna
haruto ha varit de mest sända
presenterna. Isenare tid ha de
 varit angelägna om att utbyta på
 familjekort i utbyte av dem där-
 hemma. Från flera håll härmed
 jag till utbyte av färgfilmer

Färgfilmer

och ett fall där en berömd svensk
amerikan tagit med sin bil hit
över, huskat omkring i halva Sverige
och slutligen skänkt bilen till
släktingarna.

Under sista kriget sändes mat-
paket med speciellt kaffe och
siggryn i ganska stor utsträckning
hit över.

Bygdens andliga liv berikades
dock genom amerikakontakten
det kom prering förändelser till de
gamla, andra gavs brev och besök
så att man väl alla skogar hade väl
reda på förhållandena därute och
kunde göra jämförelser och höja
25. L. U. F. 103. Emigration

höja
anapråken

En stor del bondsöner utar
för gårdsarvsrätten ha rest över
på "förvede" arbetat några år i
värlande hufvudlångsyrtken men
efter några år återvänt ofta med
hoparbetat kapital, så snart
hufvullen till gårdar upprätt i hem-
trakten eller sett upp rörelse
sagverk, åkeri, hönseri etc. i hem-
trakten och ofta ådagalagt en energi
och en klarsynthet som träuats
därute.

Torparböner ha varit hemma
och rustat upp föräldrarnas stugor
och sen farit ut igen.

26. L.U.F. 103. Emigration

igen.

I samhället finns en hel rad med
'amerikanare' som köpt villor och
slagit sig ner. En sådan nyligen av-
liden testamenterade sin kvar-
lätenskap till fattiga barns be-
klädning. En i Amerika avliden
kvinnlig utvandrare testamenterade
ett stort belopp till härvarande
Församlingshuset och en på tillfälligt
besök bekvämda inläggande av
höglare i kyrkan.

27.

Ättelbara den 7/10 1909

Älskade föräldrar o syskon
 jag vill nu i kväll skriva
 några rader och låta eder
 veta att jag lever o har
 helan. och trives gott med
 min familj. ni får ursäkta
 att jag har väntat så länge
 med att skriva, som ni vet
 att ja är trög till det. ni har
 väl fått veta att jag är
 gift kan ja väl tro och
 har 2 små flickor. jag var
 uppe hos Olof i går kväll
 ja får tacka så mycket
 för helningarna ni hade sänt

och många tack för
handdukarna o före kläden
som ni hade sändt till oss
jag får tacka så mycket
för ylleliva som jag fick
för länge sedan ja härole
Olina sade att mor var sjuk
när han var hemma det
var tråkigt att höra, men ja
hoppas att ni äro alla friska nu
ni skal inte sörja för mig
för ja trives bra här jag
har aldrig varit sjuk sedan
ja kom hit, men om ja hade
stannat i fabriken längre
så tror ja hade blit. nu
arbetar ja snikare bygger

hus o. så vidare vi arbeta endast
 8 timmar om dagen sedan
 reiser ja mej med hustru
 o barna här resten, ja har
 gjävt mig ett dragspel, var brän
 när ja komer hem så säger
 barnen, pappa spela, ja hörde
 att Oliva sa att ni fräga varför
 jag hansa Ingred inte går, o ser
 mig ja har inte språkat
 till henne sedan ja gifte mig.
 jag vet inte att ja har fort
 henne något ant han har så
 många skrivelser läsa i huvudet
 så om ja hade en sådan tjarin
 så i språkade ja henne i ändan
 tre gånger om dagen o jede hene
 mat en gång. Men det till både
 har ja inte ja skule tycka ofet
 vare rarligt att på vetat vad han

Har sopt hemmas ja skall sända
 ett litet kort ni får se om ni
 känner igen mig vi tog det
 i fjär samras hemma der vi
 levde solen skente när de tog
 det så det blev inte vidare
 vackert. ni kan se de små så
 vet ni vilka vi ära. vi skall
 taga ett porträt. en annan gång
 så ni får se oss. ja skall försöka
 a sända lite peningar på samma
 gång som brevet. helser så god från
 Henrik Paulin han var här i hön kvällen
 helser så mycket från min hustru
 och oss allesammans Vänligen
 Emil Swanson. skrev snart
 min adress är Emil Swanson

12 Short St

Attleboro Mass
 Kort Amerika